

Ανάλυση: Κρατικές δαπάνες και δημοσιονομική εξυγίανση

Της Μιράντας Ξαφά*

Όταν ο Willie Sutton ρωτήθηκε γιατί ληστεύει τράπεζες απάντησε: «Γιατί εκεί είναι τα λεφτά». Αυτή τη ρήση θυμήθηκα όταν διάβασα ότι τα χρέη των κρατικών νοσοκομείων (απλήρωτα από το 2005) ξεπερνούν τα 8 δισ. ευρώ. Δηλαδή, πέρα από την κρατική επιχορήγηση που λαμβάνουν από τον προϋπολογισμό, τα νοσοκομεία ξοδεύουν περίπου 2 δισ. ευρώ τον χρόνο σε φάρμακα και προμήθειες χωρίς κανείς να είναι υπόλογος για το πού ξοδεύτηκαν. Επειδή στην Ελλάδα η εκταμίευση είναι συνώνυμο της δαπάνης, οι ιθύνοντες θεωρούν ότι αν δεν εκταμιεύσουν τα χρήματα, δεν υπάρχει δαπάνη. Τουλάχιστον έως ότου οι πιστωτές διεκδικήσουν τα χρεωστούμενα υποβάλλοντας αγωγές. Και οι από δεκαετίας εξαγγελίες περί διπλογραφικού συστήματος στα νοσοκομεία, ελέγχου των προμηθειών και δημοσίευση ισολογισμών παραμένουν στις προθέσεις.

Ο στόχος μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος στο 3% του ΑΕΠ σε βάθος τετραετίας, από σχεδόν 13% το 2009, είναι ανέφικτος χωρίς σημαντική μείωση του κόστους λειτουργίας του κράτους. Για να γίνει όμως αυτό, η κυβέρνηση θα πρέπει να αλλάξει τις πρακτικές και νοοτροπίες που οδήγησαν τη χώρα στο χείλος της χρεοκοπίας. Θα πρέπει να είναι έτοιμη να συγκρουστεί με τα «κεκτημένα δικαιώματα» των συντεχνιών του δημόσιου τομέα που, εκτός από τη μονιμότητα, απολαμβάνουν υψηλότερες αμοιβές και καλύτερες συνθήκες συνταξιοδότησης από τους συναδέλφους τους στον ιδιωτικό τομέα. Το πάγωμα των προσλήψεων δεν αρκεί, και είναι αμφίβολο ότι θα τηρηθεί εφόσον δεν υπάρχει αποτελεσματικός μηχανισμός παρακολούθησης.

Σε πρόσφατο άρθρο του στην «Καθημερινή» (25-12-09), ο Στέφανος Μάνος κάλεσε τον κ. Παπακωνσταντίνου να δώσει στη δημοσιότητα κατάλογο με τις μέσες απολαβές των εργαζομένων σε όλες τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας (ΔΕΚΟ) και να επεξεργαστεί με τους συναρμόδιους συναδέλφους του νομοσχέδιο που να προβλέπει πώς θα αποζημιώνονται εφεξής οι απολυόμενοι από το Δημόσιο και τις ΔΕΚΟ. Η δημοσιοποίηση των αμοιβών θα είναι το έναυσμα για τον περιορισμό των δαπανών προσωπικού στις ΔΕΚΟ, ενώ το νομοσχέδιο για τις αποζημιώσεις έχει σκοπό την αποφυγή απλόχερων ρυθμίσεων όπως αυτή της εθελουσίας του ΟΛΠ, που κόστισε στους φορολογούμενους 80 εκατ. ευρώ για να αποζημιωθούν 300 εργαζόμενοι (κάντε τη διαίρεση).

Πέρα από την έναρξη διαλόγου για το ασφαλιστικό, η κυβέρνηση δεν έχει ακόμα ανακοινώσει συγκεκριμένες διαρθρωτικές αλλαγές που στοχεύουν στη μείωση του κόστους λειτουργίας του κράτους. Ας ελπίσουμε ότι τέτοιες αλλαγές θα περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σταθερότητας που σύντομα θα δοθεί στη δημοσιότητα. Αυτό προσδοκούν οι αγορές, οι οίκοι αξιολόγησης και η Ε.Ε., καθώς αντιλαμβάνονται ότι η δυναμική του χρέους δεν μπορεί να αντιστραφεί μόνο με οριακές παρεμβάσεις στις δαπάνες και με αύξηση της φορολογίας σε περίοδο ύφεσης.

Αυτό προσδοκούν και οι φορολογούμενοι που έχουν κάθε κίνητρο να φοροδιαφεύγουν εφόσον οι φόροι δεν είναι ανταποδοτικοί. Τα περιθώρια μείωσης των δαπανών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα είναι τεράστια.

Δημόσιες επιχειρήσεις, κρατικά νοσοκομεία, ασφαλιστικά ταμεία, Τοπική Αυτοδιοίκηση, είναι μαύρες τρύπες που κατασπαταλούν το δημόσιο χρήμα. Παρά τις υποσχέσεις προηγούμενων κυβερνήσεων ότι οι ΔΕΚΟ θα διοικούνται με ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια, παραμένουν συνώνυμα της σπατάλης και της κακοδιαχείρισης. Θα πρέπει καταρχήν να αναρωτηθούμε γιατί χρειαζόμαστε 52 δημόσιες επιχειρήσεις με λειτουργικό έλλειμμα περίπου 2 δισ. τον χρόνο (χώρια οι επενδύσεις και «λοιπές ανάγκες» ύψους 1.3 δισ.). Τι υπηρεσίες προσφέρουν στους πολίτες που δεν μπορεί να προσφέρει ο ιδιωτικός τομέας πιο αποτελεσματικά; Ο προϋπολογισμός που μόλις ψηφίστηκε εκτιμά το λειτουργικό τους έλλειμμα σε 1,870 εκατ. ευρώ το 2008, δηλ. 227 εκατ. πάνω από την εκτίμηση που αναγράφεται στον προϋπολογισμό που ψηφίστηκε τον Δεκέμβριο του 2008. Παρόμοιες αποκλίσεις σημειώθηκαν το 2009.

Το χάσμα μεταξύ εκτιμήσεων και πραγματοποιήσεων, καθώς και η συνεχής αύξηση των λειτουργικών ελλειμμάτων των δημοσίων επιχειρήσεων (από 400 εκατ. το 2000), δημιουργούν αμφιβολίες κατά πόσο οι δαπάνες τους πράγματι ελέγχονται βάσει των σχετικών νόμων που ψηφίστηκαν, τόσο δημόσιες επιχειρήσεις, κρατικά νοσοκομεία, ασφαλιστικά ταμεία, Τοπική Αυτοδιοίκηση, είναι μαύρες τρύπες που κατασπαταλούν το δημόσιο χρήμα. Παρά τις υποσχέσεις προηγούμενων κυβερνήσεων ότι οι ΔΕΚΟ θα διοικούνται με ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια, παραμένουν συνώνυμα της σπατάλης και της κακοδιαχείρισης. Θα πρέπει καταρχήν να αναρωτηθούμε γιατί χρειαζόμαστε 52 δημόσιες επιχειρήσεις με λειτουργικό από τις κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ όσο και της Νέας Δημοκρατίας. Θα πρέπει επομένως να σχεδιαστεί ένα πρόγραμμα εξυγίανσης και ιδιωτικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων, με μετρήσιμους τριμηνιαίους στόχους, με απώτερο στόχο τη μείωση του προσωπικού και την εξάλειψη των λειτουργικών ελλειμμάτων σε βάθος τριετίας. Οσες επιχειρήσεις δεν καταφέρουν να εξυγιανθούν θα πρέπει να κλείσουν. Το ίδιο ισχύει για τους εκατοντάδες κρατικούς οργανισμούς που η προηγούμενη κυβέρνηση τουλάχιστον κατέγραψε, αν δεν τους κατήγγιζε. Θα πρέπει επίσης η κυβέρνηση να εξετάσει τη λύση της παραχώρησης της διοίκησης των κρατικών νοσοκομείων σε ιδιώτες, που είναι πολύ καταλληλότεροι για να τα διαχειριστούν. Χωρίς ρηξικέλευθα μέτρα συρρίκνωσης και εξορθολογισμού του δημόσιου τομέα, οι πιέσεις που υφίστανται τα ελληνικά ομόλογα στις διεθνείς κεφαλαιαγορές θα συνεχιστούν.

Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης των επιδόσεων της οικονομίας, αλλά και της κοινωνικής δικαιοσύνης, αν η κυβέρνηση θελήσει να συγκρουστεί με τις κομματικά οργανωμένες συντεχνίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Τα συμφέροντα που έχουν δημιουργηθεί γύρω από το υπάρχον σύστημα, και η τυραννία του status quo, καθιστούν αυτή τη λύση πολιτικά δύσκολη. Εκεί όμως βρίσκεται το κλειδί για τη μείωση των κρατικών δαπανών. Γιατί εκεί είναι τα λεφτά.

* Η κ. Μιράντα Ξαφά, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΝΤ μέχρι πρόσφατα, είναι σύμβουλος επενδύσεων